

творах як узвичаєні носії певних ідей і понять протягом багатьох віків. Пластична танцювальна символіка, сформована на рівні архетипів у синкретичному лоні прадавньої культури, стала структурною основою хореографічної творчості усіх наступних епох.

Література:

1. Бурдо Н. Б., Вщейко М. Ю. Трипільська культура. Спогади про золотий вік. Харків: Фоліо, 2007. 415 с.
2. Годенко-Наконечна О.П. Трипільська орнаментика: типологізація, інтерпретація, семантичні, художні та функціональні особливості: дис...канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2017. 296 с.
3. Мовша Т.Г. Антропоморфна пластика Трипілля (реалістичний стиль): автореф. дис...канд. іст. наук: 07.00.01. Київ, 1975. 24 с.
4. Burckhardt T. Sacred Art in East and West: Translated from the French by Lord Northbourne. Bloomington, Indiana: World Wisdom Books, 2001. 216 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-317-3-130>

OUTSTANDING MASTERS OF FOLK AND STAGE CHOREOGRAPHY OF VOLYN

ВИДАТНІ МАЙСТРИ НАРОДНО-СЦЕНІЧНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ ВОЛИНИ

Kozachuk O. D. Козачук О. Д.

*Honored Art Worker of Ukraine,
Associate Professor at the Department
of Choreography
Lesya Ukrainka Volyn
National University
Lutsk, Ukraine*

*заслужений діяч мистецтв України,
доцент кафедри хореографії
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Збіг історичних, політичних, економічних і географічних обставин в значній мірі визначив специфіку регіону Волині та Волинського Полісся. В результаті впливу різних соціально-політичних факторів ці території опинились заселеними різними національностями (українці, поляки, білоруси, євреї, чехи, німці, литовці), які і до сьогодні тут проживають. Кожна з цих груп залишила після себе колосальну духовну і культурну спадщину, зумовлену цьому регіону.

Досліджуючи історію розвитку хореографічної культури та становлення української народно-сценічної хореографії (В. Авраменко, К. Балог, К. Василенко, В. Верховинець, П. Вірський, Р. Герасимчук, О. Гомон, Є. Зайцев, А. Кривохижі, Д. Ластівки та ін.) можна констатувати, що український народно-сценічний танець як невід'ємна складова хореографічного мистецтва пройшов складний шлях свого становлення. Він вирізняється своїм колоритом, композиційною побудовою та оригінальною манерою виконання.

Вагомий вклад у розвиток народно-сценічного танцю зробили відомі українські хореографи народно-сценічного танцю Волинського краю : Микола Полятикін, Ілля Богданець, Едуард Шихман.

Микола Андрійович Полятикін – народився 12 серпня 1948 року в селі Ковьонки (тепер селище Шалигіне) неподалік міста Глухова на Сумщині.

Творчість Миколи Полятикіна – це збереження й розвиток української національної хореографії, народнопісенної культури, багатства обрядових танців, традиційних жанрово-побутових сцен, зокрема Волині та Західного Полісся.

На початку творчої діяльності М. Полятикін розпочав системну польову роботу щодо збору матеріалу про традиційні танці Волині і Західного Полісся, яка продовжувалася тривалий час. У пошуках самобутніх зразків традиційної народної хореографії він брав участь у фольклорних експедиціях з якими об'їздив майже всі села та містечка Волинського Полісся, де записав більше десяти унікальних танців. Микола Полятикін доклав чимало зусиль, щоб в репертуарі ансамблю з'явилися побачені в селах, а потім записані й відтворені танці. Так полька – «Шуруха», мала дуже цікаві і притаманні їй рухи, коли молодь танцювала у тісному приміщенні, через те що там мало місця танцюючі змушені були виконувати не широкі, а дрібні рухи, то весь час шурували по підлозі постоломи чи чобітьми, створюючи при цьому автентичні рухи. Тільки у Мовчанівській польці як основний крок виконується «моталочка на одну ногу» – ліву і потрійний притуп. І увесь час він повторюється – тільки на одну ногу.(Записана у селі Мовчанів Локачинського району). «Марусина» – у цьому танці використані швидкі оберти на високих півпальцях, рух виконувався по колу в один бік, тоді у протилежний, а також пританцювання один проти одного з ефективними ударами об підлогу.(Записана у селі Ситниця Маневицького району). «Грайка» – це танець який побутує до сьогодні в селах на Волині. Його виконують на різних вечорах, весіллях, гостинах. Він складається з трьох частин (у народі кажуть «трію»), дві частини швидких, третя повільна. Танець виконувався в парах. (Рухи записані в селах Шепель та Богущівка Луцького району). «Душка» – цікавий танець

у якому основний рух виконується увесь час з лівої ноги, починаючи переступанням, просуваючись по колу за годинниковою стрілкою. Руки при цьому, з'єднані в зап'ястях, тримають на рівні плечей і злегка ними трясуть. Виконувався по трійках – дві дівчини і один хлопець. Використовувались оберти як у трійках, так і в парах (Записано в селі Жашковичі Іваничівського району).

Польки – «Любешівська полька», «Коритненська полька», «Кременецька полька», «Гарбуз полька» увійшли у світ збірником, «Народні танці Волині і Волинського Полісся у записах Миколи Полятикіна»– 2005 році [5].

М. Полятикін наполегливо працював над удосконаленням елементів хореографічних композицій, вів постійний пошук того, що найбільш вирізняло самобутній волинський танець з – поміж інших, робило його цікавим, сценічним. Так з'являються у програмі заслуженого ансамблю пісні і танцю «Колос» вокально-хореографічні постановки «На Івана Купала», «Волинські забави», «Ой весна, весна», «Волинське весілля», «Обжинки», «Волинські вечорниці», «Червона калина», «Гопак». Патріотична тема України була у репертуарі колективу впродовж усіх років його існування. Поміж таких творів композиція «Три криниченьки», а також звернення до витоків козацтва вокально-хореографічна композиція «Козаки».

Микола Полятикін, у 1985 році був одним з організаторів і хореографом постановником ансамблю пісні і танцю «Любисток» селища Локачі, де на місцевому матеріалі здійснив оригінальні постановки обрядової тематики: «Окорські веснянки», фрагмент волинського весілля – «Похода», «На Великдень», «На околицях Локацької вуйми», «Колпитівські забави», хоровод «Ой Весна красна», картинка-жарт «Гулянка». У творчій співпраці із заслуженим працівником культури України хормейстером Ярославом Матульком побачила світ у 2006 році книга з репертуару колективу «Локацька вуйма» [2].

У розвиток хореографічного мистецтва Волині помітну роль відіграла постать талановитого хореографа, педагога Іллі Михайловича Богданця. Визнаний майстер у царині хореографічного мистецтва, який зробив величезний внесок у розвиток української культури, та Волинського краю.

Народився Ілля Богданець 7 березня 1928 року м. Мозир Гомельської області Білоруської РСР. Після закінчення школи, свою трудову діяльність Ілля Богданець розпочав артистом Гомельського поліського ансамблю пісні і танцю. Під час гастролей ансамблю у Луцьку юнак отримав пропозицію працювати у Волинському народному хорі на посаді артиста балету.

1954 рік став особливим періодом творчої роботи Іллі Михайловича, заснування ансамблю танцю «Радість» Луцького Палацу піонерів – де він

став керівником і хореографом. В цьому колективі Ілля Михайлович здійснив чимало постановок цікавих хореографічних композицій, танців, а саме: «Волинський край», «Косарі», «Ой радуйся земле», «Ми мріємо про море». Хореографічна композиція «Зимові ігри» увійшла у репертуарний збірник українських народних танців (1982 року).

У 1960 році вихором увірвався на сцени Волинського краю новостворений І.М. Богданцем ансамбль танцю «Волинянка» Луцького міського Будинку культури, в репертуарі якого чільне місце зайняли українські народні танці основані на місцевому фольклорі. За постановкою І.М. Богданця з'явилися танці основані на місцевому фольклорі, в яких було використано підмічені на сільських масових народних гуляннях цілісні хореографічні сцени. Так зокрема виник танець «Крутях» який у своїх описах словесно відтворила наша велика землячка Леся Українка записаний у селі Лучини на Волині. Жвавий, веселий, життєрадісний він характеризується круговими рухами і круговими побудовами фігур, в ньому є одна особливість, окремі рухи виконуються на 2/4 при розмірі музичного супроводу 3/4. Цей танець увійшов у збірник «Танці Волині» (1973 р).

Знайшли своє місце в репертуарі ансамблю такі оригінальні танцювальні композиції як: «Рушничок на щастя», виплекана на народній основі, «Ми з Волині», що викликала велике захоплення у глядача, «Купальський хоровод», в якій ожили прадавні мотиви купальських обрядів – чудового древнього слов'янського свята,

За період роботи на посаді балетмейстера Волинського хору І. Богданцем було поставлено ряд танцювальних композицій («Поліський танець», «Волинь моя»).

Едуард Леонідович Шихман народився 28 липня 1941 в Молдавській РСР. У 1968 році очолює ансамбль танцю, «Волинянка», де одною з перших постановок стала хореографічна композиція «Дружба». Зверненням до розмаїття волинського фольклорного багатства збагатився репертуар колективу постановкою «Буяньський скакунець» який з успіхом у 1971 році був виконаний на Міжнародному фольклорному фестивалі в Угорщині, та за мотивами етнографічних записів, поетеси Лесі Українки – «Кладочка». Ця танцювальна композиція мала великий успіх. У 1974 році на міжнародному фестивалі в місті Кишеневі вона відзначена, як одна з найкращих у хореографічній передачі багатого фольклору України. «Волинська полька» поставлена Едуардом Шихманом стала візитною карткою ансамблю танцю «Волинянка» [5].

Едуард Леонідович Шихман звертав увагу в глибину Волинського Полісся – де ще зберігся глибокий пласт давніх звичаїв та обрядів, які супроводжувались танцями. На цьому матеріалі з'являється танець

«Черчениця». Захоплюючими були інші хореографічні композиції створені митцем – «Молдавська весняна хора», «Вігерець», «Український танець з решітками», «Гопак».

В народному аматорському ансамблі бального танцю «Юність» Луцького міського будинку культури був поставлений танець «Волинський молодіжний». У 1973 році вийшов збірник по записах Е.Л. Шихмана з репертуару самодіяльного народного ансамблю танцю «Танці Волині».

Особливим періодом у творчості Е. Л. Шихмана після довготривалого перебування за кордоном стало створення у Луцьку шоу-балету «Натхнення» у 2000 році. Це – єдиний хореографічний колектив на Волині, який працював у стилі «степ» (чечітка). За короткий час була створена концертна програма з 12 танцювальних композицій в сучасній інтерпретації. на теми хореографії народів Європи. Фольклор Західної Волині використаний авторами шоу і при створенні вокально-хореографічної композиції «Світязянки» та «Журавлі».

Отож, зазначимо, що основними напрямками творчої діяльності вищезгаданих майстрів танцювального мистецтва було відродження народних танцювальних традицій, відтворення автентичності музичної і танцювальної культури, популяризації кращих її надбань.

Література:

1. Антонюк А. Слава і гордість культури України. Луцьк : Твердиня, 2017. 323 с.
2. Давидюк В. Вибрані лекції з українського фольклору. Луцьк: Твердиня, 2010. – 446 с.
3. Денисюк В. Зачаровані мистецтвом. До 40-річчя Луцького міського Будинку культури народного Дому «Просвіта». Історико-краєзнавчий нарис. Луцьк: Надстир'я, 1997. 160 с.
4. Kolberg O. Dzielawszystkie. Wolyn. Suplement do tomu 36. Poznan: Instytutim. Kolberga, 2002. –306 s.
5. Ошуркевич О. До джерел. Луцьк: ВАТ «Вол. обл. друкарня», 2008. 35 с.